

УДК 33(477.63)

ПЕРСПЕКТИВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІКИ МІСТА КРИВИЙ РІГ

ЮРІЙ ВІЛКУЛ,*доктор технічних наук, професор, міський голова м. Кривий Ріг***КОСТЯНТИН ПАВЛОВ,***перший заступник міського голови м. Кривий Ріг***ОЛЕКСАНДР СВІТЛИЧНИЙ,***начальник управління економіки виконкому Криворізької міської ради***АНДРІЙ НАГОРНИЙ,***кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології, педагогіки і психології Криворізького економічного інституту
Криворізького національного університету*

У статті подано перспективні напрями диверсифікації економіки міста Кривий Ріг, що розробляються на основі даних про структуру економіки міста, зібраних структурними підрозділами виконкому Криворізької міської ради під час підготовки стратегічного плану розвитку міста й реалізації канадських проектів економічного розвитку "Місцевий економічний розвиток" та "Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України".

Ключові слова: диверсифікація, гірничо-металургійний комплекс, кластерний аналіз економіки, інституційний аналіз економіки, бенчмаркінг, інвестиції, SWOT-аналіз.

Постановка проблеми та стан її вивчення.

Довгострокове планування економічного розвитку набуває особливого значення в сучасних умовах нестабільності та взаємозалежності світових економічних систем, адже настає момент необхідності здійснення глобального переходу від індустріального виробництва до інформаційного¹. В основному це зумовлено поступовим вичерпуванням природних ресурсів, які є основою індустріальної моделі промисловості. Наразі планування економічного розвитку - це надзвичайно складний процес урахування всіх можливих мінливих і нестабільних факторів впливу на процеси виробництва, розподілу та використання матеріальних благ, тому що сучасна економічна система (як світова, так і регіональна) надзвичайно чутлива до зовнішніх впливів.

Здійснення зазначеного процесу в окремих ре-

гіонах України має свою специфіку залежно від головних галузей промисловості міста. У місті Кривий Ріг розташований один із найбільших у світі гірничо-металургійних комплексів, головною ресурсною базою якого є поклади залізної руди та залізистих кварцитів. Однак на сучасному етапі, з огляду на існуючі прогнози [2; 3], запасів зазначених копалин вистачить (за наявного рівня видобутку) приблизно на 50-100 років². І. С. Паранько, Л. В. Бурман, С. В. Ярков у своїй монографії "Мінерально-сировинний потенціал України" стверджують: "Аналіз експлуатації залізородних родовищ Кривбасу засвідчує, що ресурси багатих руд у межах рудних полів гірничодобувних підприємств до глибини 1000-1200 м обмежені. Деякі підприємства, що ведуть підземний видобуток багатих залізних руд, мають незадовільну забезпеченість запасами, а експлуатація покладів, які лежать на глибинах 2,0-2,5 км, потребує визначення економічної доцільності їх розробки" [4, с. 56]. Без існуючої потужної бази локально розташованих природних ресурсів (залізної руди),

¹ Мається на увазі популярна теза Е. Тоффлера: "Сьогодні, коли світ виривається з промислової доби в нове століття, ... виникає нова революційна економіка, заснована на знанні, а не на звичних ресурсах і фізичній праці" [1, с. 29-30]. Релевантні висловлювання можна знайти й у інших його працях та в публікаціях багатьох теоретиків постіндустріального (інформаційного) суспільства: А. Тойнбі, П. Бурдьє, Е. Гідденса, З. Баумана, Д. Белла, Ж. Ф. Ліотара, Ж. П. Бодрійєра та ін.

² Про це обґрунтовано заявив професор І. С. Паранько (визнаний експерт геології Кривбасу) під час предметної розмови 28.04.2012 р.: "...Покладів залізної руди на Криворіжжі при наявних технологіях видобування і переробки вистачить на 30-50 років..."

імовірно, Кривий Ріг поступово втрачатиме значення потужного гірничо-металургійного комплексу. А відповідно, виникає необхідність у визначенні можливих перспективних напрямів диверсифікації економіки міста.

Необхідність часткової або повної диверсифікації економіки промислових міст шляхом стимулювання нових видів діяльності, що доповнюють існуючі традиційні, із метою більш повного використання конкурентних переваг усвідомлюють як учені-економісти, так і керівники міста та області³. Відомими в цьому напрямі є праці Ю. А. Бортникова, С. В. Власової, Ю. Т. Ібатуллової, Л. Г. Іогмана, В. М. Лисова, Т. З. Чаргазі та ін. Очевидно, що заходи щодо диверсифікації економіки міста можуть привести до підвищення інвестиційної активності, оскільки розробляються та впроваджуються проекти з підтримки й розвитку існуючих та започаткування нових видів діяльності [7].

Мета цієї статті - охарактеризувати можливі напрями та способи поступової диверсифікації економіки міста Кривий Ріг.

Завдання статті:

- проаналізувати існуючі в економічній науці та практиці стратегії, форми, способи диверсифікації економіки міст;

- охарактеризувати ймовірні напрями диверсифікації економіки міста Кривий Ріг.

Виклад основного матеріалу. В економічній науці поняття "диверсифікація" означає "розширення асортименту, зміну виду продукції, що виробляється підприємством, фірмою, освоєння нових видів виробництв з метою підвищення ефективності виробництва, отримання економічної вигоди, упередження банкрутства" [5].

У Кривому Розі перспективні напрями диверсифікації економіки міста розробляють фахівці структурних підрозділів виконкому міської ради, зокрема, у межах реалізації двох міжнародних проектів: "Місцевий економічний розвиток міст України" (МЕРМ)⁴ та "Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України" (РЕОП)⁵.

³ Зокрема, голова Дніпропетровської обласної державної адміністрації О. Ю. Вілкул в одному зі своїх виступів зазначав: "Дніпропетровська область робить максимальний акцент на диверсифікації економіки й зацікавлена в залученні інвесторів, які готові вкладати в це кошти" [6].

⁴ Проект "Місцевий економічний розвиток міст України" (МЕРМ) спрямований на створення сприятливого клімату для економічного розвитку в Україні та зміцнення демократії, має на меті покращити умови та можливості економічного зростання завдяки ефективному врядуванню, яке відповідає інтересам громадян і бізнес-спільноти за активної підтримки з боку центральних органів влади. Проект МЕРМ реалізується із січня 2010 р. до грудня 2014 р. Федерацією канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку (КАМР) і надає підтримку в удосконаленні планування та постачання послуг, що сприяють економічному зростанню та розвитку в тринадцяти українських містах Львівської й Дніпропетровської областей [8].

⁵ Проект "Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України" (РЕОП). Метою цього проекту є сприяння стійкому розвитку областей і міст України шляхом розбудови спроможності місцевої влади до планування соціально-економічного розвитку території із використанням інструментів кількісного аналізу та

У рамках проекту МЕРМ спеціалісти управління економіки виконкому міської ради разом із консультантами цього проекту розробили Стратегію розвитку міста Кривий Ріг, в основу якої покладено концепцію сталого розвитку на основі нормалізації процесів відтворення населення міста, його робочої сили, природно-ресурсного потенціалу, а також виробничого, науково-технічного, фінансового та соціального капіталів із поступовим переходом на якісно нову інноваційно-інвестиційну модель розвитку за умов максимальної мобілізації внутрішніх резервів і розширення кола інвестиційних пропозицій. Це передбачає поступове звуження поля дії системних ризиків, обмежень і загроз; активне розгортання інноваційної діяльності як основи модернізації економіки міста; розвиток нових прогресивних форм територіальної організації виробництва з метою розширення сфери продуктивної зайнятості населення, зниження рівня прихованого та зареєстрованого безробіття.

У межах діяльності проекту РЕОП було запропоновано декілька стратегій науково обґрунтованого визначення перспективних напрямів диверсифікації економіки міста та залучення інвестицій для її реалізації:

1. Кластерний аналіз економіки міста:
  - аналіз економічних та інвестиційних процесів у місті протягом останніх п'яти років;
  - складання кластерних карт;
  - визначення конкурентних кластерів, зокрема в перспективних "нетрадиційних" сферах;
  - експрес-діагностика конкурентних кластерів;
  - локалізація "вузьких місць" конкурентних кластерів та розробка рекомендацій щодо їх усунення.
2. Інституційний аналіз інвестиційної сфери міста:
  - аналіз існуючої інституційної моделі управління інвестиційною сферою міста;
  - розробка оптимальної інституційної моделі;
  - проведення інституційного аудиту;
  - локалізація "розривів" інституційної спроможності;
  - розробка карти інституційного розвитку (покрокові інструкції).
3. Бенчмаркінг добробуту та публічних послуг:
  - визначення мети;
  - визначення сфер та показників для аналізу добробуту, адміністративні послуги, освіта, охорона здоров'я, ЖКГ;
  - вибір міст для порівняння: Дніпропетровськ, Запоріжжя, Маріуполь, Краків, Дортмунд, Шефільд, Гамільтон, Магнітогорськ;
  - збір та аналіз даних;
  - проведення SWOT-аналізу інвестиційного потенціалу міста;

прогнозування. Крім комплексного аналітичного звіту щодо стану соціально-економічного розвитку вибраних областей і міст України, реалізація цього проекту передбачає розробку вдосконалених стратегічних планів розвитку на основі бенчмаркінгу (порівняльного аналізу) та демографічного, фінансового, економічного прогнозів. Завдяки проекту українські урядові інституції матимуть можливість вивчити досвід Канади, що допоможе визначити обґрунтовані пріоритети економічного розвитку областей і міст України, скласти реалістичні плани економічного розвитку областей та міст України. Проект також сприяє підвищенню спроможності краще обстоювати інтереси перед Урядом України та більш ефективно залученню інвестицій, кредитів і донорської допомоги для економічного розвитку [9].

- розробка рекомендацій щодо пріоритетних кроків для підвищення інвестиційної привабливості міста.

Окреслені підходи до визначення найперспективніших напрямів диверсифікації економіки є науково обґрунтованими, але потребують значних витрат часу та ресурсів для своєї реалізації⁶.

Також однією з найпоширеніших стратегій визначення перспективних напрямів диверсифікації економіки промислових міст є інструмент стратегічного менеджменту - SWOT-аналіз⁷. У Кривому Розі в межах діяльності проекту МЕРМ було проведено експертну оцінку сильних та слабких сторін, можливостей і загроз розвитку міста (експертами виступали керівники найбільших підприємств міста, керівники районів міста, ректори міських університетів, депутати, керівники підрозділів міськвиконкому, найвідоміші представники міської бізнес-сфери). У результаті було з'ясовано сильні та слабкі сторони міста Кривий Ріг і відповідно до останніх імовірні можливості та загрози⁸. Як сильні сторони названо вигідне географічне розташування; наявність вільних земельних ділянок; ефективну систему організації бізнесу та отримання документів дозвільного характеру тощо. Як слабкі сторони вказано високий рівень зношеності інженерних мереж у комунальному господарстві; високий рівень зношеності транспортної інфраструктури та дорожнього господарства; недостатньо розвинуті окремі сфери малого бізнесу тощо. Головними можливостями названо розробку на державному рівні концепції соціальної відповідальності великого бізнесу; підвищення економічної активності іноземних інвесторів - будівництво міжнародного логістичного центру на базі аеропорту; збільшення інтересу у світі до унікальних промислових об'єктів. Найбільшими загрозами визнано погіршення стану довкілля при збереженні існуючих підходів до його захисту; невиконання власниками великих підприємств зобов'язань стосовно розвитку соціальної сфери, екологічних програм; зростання конкуренції з боку інших виробників залізорудної сировини, падіння попиту на зовнішніх ринках, коливання світової кон'юнктури ринку металопродукції [повний перелік див. 10].

Із результатів SWOT-аналізу стало зрозуміло, що перспективними напрямками розвитку економіки міста є такі:

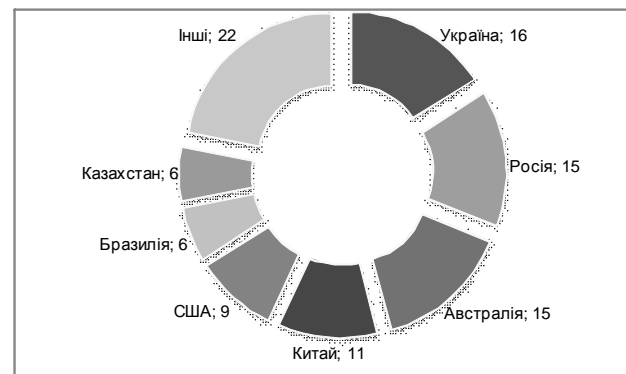
- *традиційні, які необхідно підтримувати, - видобуток та збагачення залізної руди, металургійне виробництво;*

- *види діяльності, які необхідно розвивати, - будівництво, логістика, сфера послуг, машинобудування, виробництво продуктів харчування, промисловий туризм, медичне обслуговування, індустрія розваг;*

- *види діяльності, які необхідно започаткувати, - текстильне виробництво, переробка твердих побутових відходів, комплексна переробка териконів та відвалів.*

1. Традиційні, які необхідно підтримувати, - видобуток та збагачення залізної руди, металургійне виробництво.

Криворіжжя має надпотужний потенціал корисних копалин, лише частина з яких - залізні руди та кварцити. Традиційно склалося, з огляду на одні з найбільших у світі запаси заліза (рис. 1)⁹, що Криворіжжя - центр залізорудної промисловості України (рис. 2).

Рис. 1. Розподіл розвіданих запасів заліза між країнами світу, %.

З огляду на існуючу структуру залізорудної промисловості України, яка, у свою чергу, є вагомим складовою економічної системи країни, можна припустити, що диверсифікація економіки міста Кривий Ріг значною мірою вплине на соціально-економічні процеси в межах усієї країни. Тому диверсифікаційні кроки на місцевому рівні мають здійснюватись з урахуванням значної міри впливу промислового комплексу міста на економіку країни.

Радикальна переорієнтація на інші види економічної діяльності навряд чи є вдалим рішенням і фактично означає невикористання ресурсного потенціалу регіону. Розвиток залізорудної галузі регіону, а відтак, і країни потребує в першу чергу запровадження найсучасніших технологій видобутку й збагачення залізної руди та залізистих кварцитів, що дасть змогу оптимізувати економічні показники промисловості й зменшити техногенне навантаження на навколишнє середовище. Саме це, на наш погляд, є найбільш вдалим диверсифікаційним кроком. Отже, актуальним завданням видається не зміна головного виду економічної діяльності в регіоні, а

⁶ На сьогодні в межах виконання індивідуального запиту від управління економіки Криворізького міськвиконкому проект РЕОП здійснює кластерний аналіз економіки міста. Означену роботу планується завершити в третій чверті 2012 р.

⁷ SWOT-аналіз внутрішніх (сильні та слабкі сторони) та зовнішніх (сприятливі можливості та загрози) чинників розвитку міста - це аналітичний інструмент для підготовки реалістичних планів дій, у яких будуть визначені середньострокові стратегічні та короткострокові оперативні цілі (проекти). Упровадження цих проектів повинно, з одного боку, усунути слабкості міста та одночасно посилити сильні сторони, а з іншого - надати можливість повною мірою скористатися сприятливими чинниками, що можуть виникнути завдяки дії зовнішніх сил, та уникнути загроз.

⁸ Див. Стратегічний план розвитку міста Кривого Рогу до 2015 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.kryvyirih.dp.ua/ua/st/pg/81111281312809_s/.

⁹ Рис. 1. і рис. 2. містяться в другому розділі "Геолого-економічна характеристика родовищ Криворізького рудного району" путівника "Залізорудний Кривбас", що готувався до міжнародної конференції з проблем економічної геології.

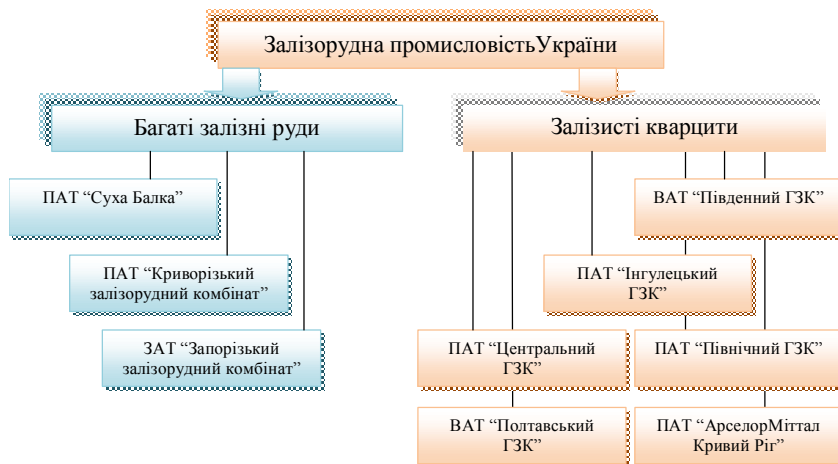

Рис. 2. Структура залізорудної промисловості України.

його якісне вдосконалення відповідно до існуючих у світі найкращих зразків. Такий крок уможливіє подовження терміну експлуатації родовищ Криворізького регіону настільки, що проблема радикальної диверсифікації не виникне взагалі.

Проблему неефективності технологій, що досі використовуються в Кривому Розі для видобутку й збагачення залізної руди та залістистих кварцитів, ґрунтовно досліджено в працях І. С. Паранька та інших фахівців [11; 12]. Зокрема, автори зазначають: "...на родовищах разом із залізними рудами в надрах Кривбасу зосереджено близько 50 видів мінеральної сировини, які необхідні для переробки основних копалин можуть бути джерелом сировини для інших галузей промисловості й на поточний час завозяться в регіони з інших місць і навіть з-за кордону. Таким чином, від 30 до 70 % мінеральної маси, яка видобувається з надр і містить промислові концентрації рудогенних елементів і неметалеві корисні копалини, складається у відвалах та шламосховищах, створюючи надмірне техногенне навантаження на довкілля й ставлячи регіон на межу екологічного лиха" [12, с. 19]. Отже, видобувати й переробляти в Криворізькому басейні можна багато інших корисних копалин, що, у свою чергу, буде наступним ефективним диверсифікаційним кроком.

2. Види діяльності, які необхідно розвивати, - будівництво, логістика, тепличне господарство, виробництво продуктів харчування, промисловий туризм, медичне обслуговування, індустрія розваг.

Зазначені перспективні види діяльності вже започатковано в Кривому Розі, але рівень їх розвитку й економічна ефективність є низькими. Особливої уваги потребує промисловий туризм на Криворіжжі, адже в регіоні розташовані унікальні геологічні та промислові об'єкти. Досвід інших міст (зокрема канадський) із подібною промисловою структурою свідчить про наявність попиту в зарубіжних туристів на відвідування об'єктів подібного типу. Індустрія розваг у Кривому Розі також має ґрунтуватись на специфіці регіону, зокрема, доречною буде побудова розважальних комплексів, що матимуть у своєму оформленні елементи головних символів Криворіжжя: металургії, шахтарства тощо. Такі інфраструктурні об'єкти в поєднанні з організованим промисловим туризмом при належному рівні промоції дадуть змогу представити Кривий Ріг як

унікальний центр промислового туризму, відомий у всьому світі.

3. Види діяльності, які необхідно започаткувати, - текстильне виробництво, переробка твердих побутових відходів, комплексна переробка териконів та відвалів.

Започаткування нових видів діяльності завжди становить певну проблему, адже потребує форсованого фінансування у великих розмірах. Такими новими необхідними видами діяльності, що зумовлені специфікою наявних матеріальних та людських ресурсів, є перелічені вище. Розвиток легкої промисловості, зокрема текстильного виробництва, дасть змогу підвищити зайнятість жінок у виробничій сфері, яка наразі є доволі низькою, і, як результат, зменшити розрив у розмірі заробітної плати між чоловічим та жіночим населенням міста. Переробка твердих побутових відходів є нагальною проблемою будь-якого великого міста, і Кривий Ріг не є винятком, однак сучасні технології сортування та екологічно безпечної переробки поки що на Криворіжжі застосовуються незначною мірою. Бракує підприємств, які здійснюють переробку відходів за допомогою сучасних технологій.

Комплексна переробка териконів та відвалів є постійно актуальною проблемою міста, адже вказані побічні продукти залізорудної галузі створюють екологічні загрози, займають значні території й потребують принаймні впорядкування процесу накопичення. Варто зазначити, що, незважаючи на дуже великі обсяги накопиченої використаної породи, професійну переробку териконів та відвалів не здійснює в потрібних обсягах жодне підприємство міста чи області.

Коротко окреслені перспективні напрями диверсифікації економіки міста Кривий Ріг потребують залучення значних обсягів інвестицій. І хоча Кривий Ріг та Дніпропетровська область у цілому на сьогодні є лідером за залученням інвестицій в окремі сфери, цей процес потребує інтенсифікації, яка має відбуватись за рахунок запровадження світового досвіду діяльності в цьому напрямі.

У межах реалізації зазначених вище канадських проектів зі сприяння місцевому економічному розвитку управління економіки Криворізького міськвиконкому підготувало технічне завдання щодо розробки інвестиційної стратегії міста за зразком існуючої в канадських промислових містах, подібних до Кривого Рігу.

Технічне завдання щодо розробки програми залучення інвестицій/стратегії підвищення інвестиційної привабливості міста Кривий Ріг

1. Мета й завдання розробки програми/стратегії.

Програма реалізації стратегії залучення інвестицій розробляється для оптимізації процесу співробітництва з існуючими інвесторами та знаходження й зацікавлення нових. Програма має містити опис основних ідей, принципів, форм, методів і засобів взаємодії з потенційними та наявними інвестиційними партнерами, а також концептуальну описово-аналітичну модель інвестиційної взаємодії міста. У програмі має бути лаконічно, чітко й конкретно визначено теоретичні та практичні переваги й недоліки міста як адресата інвестицій; проаналізовано та охарактеризовано на науковій основі наявний інвестиційний потенціал міста й методи його вдосконалення.

Важливо, щоб програма містила деталізовані й до певної міри універсальні інструкції, виконання яких дасть змогу активізувати процес отримання інвестиційних фондів.

Мета програми: розробка конкретних інструкцій щодо вдосконалення й оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування із залучення інвестицій на основі ґрунтового теоретичного та емпіричного аналізу існуючої ситуації.

Завдання програми:

- дослідження та інтерпретація динаміки інвестиційних процесів на рівні міста протягом останніх десяти років. За результатами дослідження має бути написаний звіт, у якому буде здійснено аналіз процесів, наявних у місті, які сприяють або заважають залученню іноземних інвестицій. Цей аналіз буде включати в себе оцінку успішності міста в залученні інвестицій протягом останніх десяти років;

- виявлення недоліків та переваг політики міста щодо залучення інвестицій (аналіз нинішніх існуючих процесів для залучення інвестицій);

- дослідження ефективності та відповідності сучасним соціально-економічним тенденціям - комунікативної взаємодії між представниками міста й потенційними інвесторами, що включатиме оцінку соціально-економічного добробуту міста і його ефективність у наданні комунальних послуг за допомогою використання порівняльних показників Кривого Рогу та інших міст;

- розробка нової, адаптованої під специфіку міста концепції залучення інвестицій, а саме - визначення загального стратегічного напрямку для інвестицій міста;

- розробка й детальний опис конкретних послідовних кроків щодо вдосконалення інвестиційної політики міста. Зокрема, доцільними будуть тренінги, які дають змогу змоделювати окремі кроки залучення інвестицій (наприклад, тренінг із правильного подання заявки на фінансування від міжнародних інститутів).

2. Цільова аудиторія.

Програма, у першу чергу, призначена для безпосередніх виконавців міської політики щодо залучення інвестицій, адже покликана якісно змінити на краще й оптимізувати роботу представників міста в цьому напрямі. Також програма має використовуватись у процесі поточної роботи з потенційними інвесторами (налагодження контакту, висвітлення переваг інвестування в місто тощо). У другу чергу, програма є інформаційним джерелом для пересічних

громадян, що цікавляться процесами розвитку міста й мають бажання сприяти цьому процесу.

3. Структура програми.

Програма має містити такі обов'язкові структурні елементи:

- загальний аналіз існуючого стану сфери;
- характеристика ефективності попередньої діяльності в цій сфері;
- концепція нової інвестиційної діяльності;
- загальні практичні рекомендації щодо покращення ефективності діяльності в цій сфері;
- конкретні практичні рекомендації (покрокові інструкції дій);
- прогноз перспектив запровадження нової стратегії інвестиційної діяльності.

4. Термін дії програми.

З огляду на існуючий високий рівень динамічності соціально-економічної взаємодії як на національному, так і на міжнародному рівні, пропонуємо орієнтувати зазначену програму на трирічний термін із можливістю подовження за умови її ефективності.

5. Виконавчі органи міськради, які будуть залучені до виконання програми.

Безпосередніми виконавцями програми будуть працівники управління економіки міськвиконкому. Але зрозуміло, що за умови ефективності нової концепції залучення інвестицій співпрацювати з управлінням економіки (залучатись до виконання програми) будуть і працівники інших управлінь та підрозділів міськради (адже можливе залучення інвестицій у науку, освіту, культуру, міста, а не тільки в економічні сектори).

6. Фінансування виконання програми.

Зважаючи на першочергову важливість для розвитку міста інвестиційної сфери, фінансування передбачається як із місцевого бюджету, так і з інших джерел (обласний бюджет, кошти підприємств, кошти іноземних інвесторів тощо).

7. Очікувані результати виконання програми.

Передбачається, що реалізація програми дасть змогу значною мірою покращити інвестиційний "клімат" у місті; вивести на вищий рівень ефективності взаємодію з існуючими інвесторами й активно залучати нових.

Важливо, щоби програма мала міжгалузевий характер, адже залучення інвестицій потребує не тільки економіка міста, а й охорона здоров'я, освіта, наука, культура та інші важливі сфери міського життя.

Бажано, щоби програма містила не тільки загальні концептуальні положення, але обов'язково конкретні інструкції (кроки) щодо вдосконалення сфери залучення інвестицій, розписані відповідно до наявної структури органів міського самоврядування.

Після реалізації згідно з поставленими завданнями інвестиційної стратегії планується порівняння її ефективності з тими програмами, які вже втілюються в життя на рівні міста та області. За умови можливості вдалого перенесення досвіду канадських муніципалітетів на українські реалії зусилля міської та обласної влади в напрямі диверсифікації економіки міста будуть більш результативними.

Окреслені перспективні напрями диверсифікації економіки міста не є вичерпними й кінцевими, але вказують головні напрями, що забезпечать соціально-економічний розвиток Кривбасу.

Висновки

1. На основі даних щодо структури економіки м. Кривий Ріг та в результаті застосування стратегій науково обґрунтованого визначення перспективних напрямів диверсифікації економіки міста та залучення інвестицій для її реалізації (кластерний та інституційний аналіз, бенчмаркінг добробуту та публічних послуг, SWOT-аналіз) представлено перспективні напрями диверсифікації економіки міста. Ними є такі види діяльності:

- **видобуток та збагачення залізної руди, металургійне виробництво (традиційні для Кривого Рогу, які необхідно підтримувати);**

- **будівництво, логістика, сфера послуг, машинобудування, виробництво продуктів харчування, промисловий туризм, медичне обслуговування, індустрія розваг (види діяльності, які необхідно розвивати);**

- **текстильне виробництво, переробка твердих побутових відходів, комплексна переробка териконів та відвалів (види діяльності, які необхідно започатковувати).**

2. Запозичення світового досвіду залучення інвестицій у вказані сфери уможливується через реалізацію канадських проектів економічного розвитку "Місцевий економічний розвиток" та "Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України", у межах яких представлено технічне завдання щодо розробки програми залучення інвестицій/стратегії підвищення інвестиційної привабливості міста Кривий Ріг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тоффлер Э. Война и антивоина : Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века / Э. Тоффлер, Х. Тоффлер. - М. : АСТ : Транзиткнига, 2005. - 412 с.
2. Руди для виробництва концентрату на ПГЗК виста-

чить ще майже на 50 років [Електронний ресурс] / Голова правління ВАТ ПГЗК. - Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/rudy-dlya-proizvodstva-kontsentrata-nayugok-hvatit-eshche-pochti-04032011112100>.

3. Ракети продають в Росію та США, залізну руду - китайцям [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://visnyk.lutsk.ua/2009/05/27/8551/?wmp_tp=2&wmp_switcher=mobile.

4. Паранько І. Мінерально-сировинний потенціал України : навчальний посібник / І. Паранько, Л. Бурман, С. Ярков. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. - 332 с.

5. Словарь бизнеса [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.vedomosti.ru/glossary/диверсификация>.

6. Вилкул А. Ю. Днепропетровская область ищет инвестиции в диверсификацию экономики / А. Ю. Вилкул [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://economics.lb.ua/state/2012/03/21/142039_vilkul_dnepropetrovskaya_oblast.html.

7. Чаргазія Т. З. Диверсифікація економіки великого промислового міста як спосіб підвищення інвестиційної активності / Т. З. Чаргазія // Економіка будівництва і міського господарства. - 2011. - Т. 7. - № 3. - С. 153-166.

8. Офіційний сайт Проекту "Місцевий економічний розвиток міст України" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.mled.org.ua/>.

9. Офіційний сайт Проекту "Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України" (РЕОП) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ebed.org.ua/>.

10. Стратегічний план розвитку міста Кривого Рогу до 2015 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.kryvyrih.dp.ua/ua/st/pg/81111281312809_s/.

11. Темченко А. Г. До питання про законодавче забезпечення розвитку гірничодобувних регіонів України (на прикладі Криворізького басейну) / А. Г. Темченко, І. С. Паранько // Вісник Криворізького технічного університету. - 2008. - Вип. 21. - С. 3-7.

12. Паранько І. С. Аналіз проекту нової редакції кодексу про надра і пропозиції щодо його вдосконалення / І. С. Паранько, А. Г. Темченко, В. Д. Сидоренко // Збірник наукових праць УкрДГІ. - 2008. - № 4. - С. 19-26.

J. Vilkul, K. Pavlov, A. Svitlychnyy, A. Nahornyuy

PROSPECTS FOR ECONOMIC DIVERSIFICATION OF THE KRYVYY RIH-CITY

This article presents the perspectives of economic diversification of the Kryvyi Rih-city, developed on the basis of current data on the economic structure of collected units of the executive committee of Kryvyi Rih City's Council in the preparation of strategic plan development and implementation of Canadian economic development projects "Ukraine municipal local economic development" and "Building Capacity in Evidence-Based Economic Development Planning in Ukrainian Oblasts and Municipalities".

Key words: diversification, mining and metallurgical complex, cluster analysis of the economy, institutional analysis of the economy, benchmarking, investment, SWOT-analysis.

© Ю. Вилкул, К. Павлов, А. Світличний, А. Нагорний
Надійшла до редакції 08.06.2012